

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

***ДОСЛІДНИЦЬКІ ПІДХОДИ ДО ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ РОЗВІДОК:
ВІД ТРАДИЦІЙ ДО НОВАЦІЙ***

Збірник матеріалів

V Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти

21 жовтня 2020 року

Київ

ЗМІСТ

Сухомлинська О. В. Бібліографічні покажчики як джерела історико-педагогічних досліджень з Сухомлиністики.....	5
Березівська Л. Д. Історико-педагогічні розвідки в незалежній Україні крізь призму європейських вимірів: дослідницькі підходи.....	7
Боярська-Хоменко А. В. Історіографічний аспект дослідження проблеми професійної освіти дорослих у країнах Європи.....	9
Ворожбіт-Горбатюк В. В. Історичний підхід у вивченні проблематики духовно-морального виховання молоді.....	10
Гупан Н. М. Роль і місце історіографічного складника в історико-педагогічних дослідженнях.....	11
Зеленська Л. Д. Використання Інтернет-ресурсів в історико-педагогічних дослідженнях.....	11
Золотухіна С. Т. Технологізація і коваріатність в історико-педагогічному дискурсі проблематики виховуючого навчання.....	12
Калініченко Н. А. Єлисаветградське товариство поширення грамотності і ремесел (друга половина XIX століття).....	13
Кірдан О. Л. Тематичне поле історико-педагогічних розвідок культурно-освітньої діяльності університетів України (XIX – перша третина XX століття).....	14
Петренко О. Б. Мікроісторичний підхід до висвітлення персоналій в історії педагогіки (на прикладі персоналії Г. І. Сухомлинської).....	15
Пометун О. І. Проблеми шкільного підручника з історії часів незалежності у контексті історіографії.....	17
Пустовіт Г. П. Управління науковими проєктами в педагогіці: реалії та перспективи.....	18
Баліка Л. М. Трансформація методологічних підходів до вивчення діяльності освітніх установ 20–30-х років XX ст. (на прикладі вивчення діяльності кабінету по вивченню книги та читача УНІК (1926–1931)).....	19
Балацінова А. Д. Контент-аналіз «Циркуляра по Харківському навчальному округу» як джерела з вивчення діяльності ради при попечителі Харківського навчального округу.....	20
Борисенко Н. О. Висвітлення доробку педагогічних персоналій в сучасному історико-педагогічному дискурсі.....	21
Бричок С. Б. Використання діяхронного підходу в навчальній дисципліні «Педагогічна персоналія в історико-педагогічному дослідженні» для здобувачів ступеня PhD	22
Закатнов Д. О. Академічна профконсультація школярів у 20–30-х рр. XX століття: зарубіжний досвід.....	23
Лук'янченко О. М. Ретроспектива організації педагогічної практики у закладах України (друга половина XIX ст.).....	24

вивчення І. Тимошенко (1999), Т. Новальської (2004), О. Лопати (2011) Г. Ковальчук (2015), які аналізували творчі здобутки співробітників «Кабінету вивчання книги і читача» з нових методологічних підходів, які є синтетичними й інтегрують ідеї багатьох сучасних наукових підходів (синергетичний, цивілізаційний, парадигмальний й ін.), що забезпечує максимальну об'єктивність такого аналізу.

А. Д. Балацінова

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ «ЦИРКУЛЯРА ПО ХАРКІВСЬКОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ОКРУГУ» ЯК ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ПРИ ПОПЕЧИТЕЛІ ХАРКІВСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ОКРУГУ

Одним із найбільш інформативних джерел для вивчення діяльності ради при попечителі Харківського навчального округу є офіційне видання управління навчального округу – «Циркуляр по Харківському навчальному округу». «Циркуляр...» виходив друком у Харкові впродовж 1861–1916 рр. двічі на місяць (до 1870 р.), згодом – щомісяця. На його сторінках публікувалися урядові постанови з питань народної освіти, розпорядження Міністерства народної освіти і попечителя Харківського навчального округу, відомості про підвищення «по службі» й до чину особового складу закладів освіти округу, призначення пенсій, списки навчальної літератури для вчителів та учнів тощо. У додатках до окремих номерів друкували витяги з протоколів засідань ради при попечителі навчального округу, рецензії на навчальні видання, правила випускних іспитів для учнів гімназій, навчальні програми та інші матеріали.

Найбільш повні колекції «Цирюляра по Харківському навчальному округу» зберігаються у фондах Російської національної бібліотеки (Санкт-Петербург) (750 номерів) і Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (723 номери). Особливу цінність для наукової розробки досліджуваної проблеми мають витяги з протоколів засідань ради при попечителі Харківського навчального округу, які містять питання порядку денного, зміст ухвалених рішень, а також розпорядження попечителя Харківського навчального округу, якими ці рішення вводилися в дію.

Наявність досить значного за обсягом, несистематизованого дослідниками матеріалу, що характеризує діяльність ради при попечителі Харківського навчального округу, та частота його появи на сторінках «Цирюляра по Харківському навчальному округу» впродовж 1861–1916 рр., необхідність отримання точних і достовірних результатів дозволяє дійти висновку про доцільність використання методу контент-аналізу для визначення тенденцій реалізації радю при попечителі Харківського навчального округу провідних функцій: навчально-організаційної, інструктивно-методичної, контрольно-аналітичної, адміністративно-господарської.

Змістовими одиницями (категоріями аналізу) можуть слугувати напрями реалізації визначених функцій, їхніми ознаками (індикаторами) у тексті –

питання, що розглядалися на засіданнях ради за кожним напрямом, одиницями підрахунку – кількість питань, розглянутих радою за цими напрямками.

Н. О. Борисенко

ВИСВІТЛЕННЯ ДОРОБКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПЕРСОНАЛІЙ В СУЧАСНОМУ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Зміни дослідницьких підходів у висвітленні педагогічних персоналій в умовах сьогодення в українському історичному дискурсі 20–30 рр. ХХ ст. передбачають зміну орієнтирів на соціальну спрямованість принципів положень і узагальнень педагогічної науки, освітньої практики. Тоді наукові розвідки розкриють перспективу педагогічної реконструкції кращих методичних напрацювань персоналій, аналітично осмислять логіку формування кар'єри й підвищення кваліфікації.

За типолого-видовою кваліфікацією розділяють опубліковані та неопубліковані праці педагогічних персоналій. За принципом походження і цільовим призначенням опубліковані джерела угруповують на: законодавчі акти вищих органів влади та управління УСРР, що стосуються державної політики у галузі становлення та розвитку загальноосвітніх закладів в 1920–1933 рр., партійні документи, протоколи і резолюції з'їздів ВКПб і КП(б)У, у яких відбиті суспільно-політичні процеси, що мали вплив на національне та культосвітнє будівництво в УСРР, виражали принципові переконання педагогів, управлінців, організаторів народної освіти, доповіді, виступи працівників Наркомату освіти УСРР, опубліковані праці освітян та друковані матеріали громадських і державних організацій; звіти Наркомату освіти УСРР та статистичні збірники, які висвітлювали культосвітнє будівництво в СРСР та УСРР у 1920–1933 рр.

Аналітичне оброблення цих джерел дозволяє порівняти темпи і спрямування в розвитку культурних і освітніх закладів, узгодження напрямів їх діяльності з потребами суспільства у досліджуваній період.

Окрему групу опублікованих джерел складають періодичні видання, вивчення яких допомагає аналізувати значний фактичний конкретно-історичний дискусійний матеріал.

Зазначимо, що у висвітленні освітнього процесу в УСРР у 1920-і рр. довгий час домінував популярний пропагандистський підхід. Застосування орієнтира на соціальну спрямованість принципів положень і узагальнень педагогічної науки, освітньої практики наукових розвідок освітян указанного історичного періоду дасть змогу провести педагогічні аналогії, осмислити формат педагогічної реконструкції раціональних практичних здобутків того реформаційного періоду без упередженості і політичної заангажованості.